HE 157/2017 vp

Talousvaliokunnalle

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE AVARUUTEEN LÄHETETTYJEN ESINEIDEN REKISTERÖINNISTÄ TEHDYN YLEISSOPIMUKSEN HYVÄKSYMISEKSI JA VOIMAANSAATTAMISEKSI SEKÄ LAEIKSI AVARUUSTOIMINNASTA JA LÖYTÖTAVARALAIN 2 §:N MUUTTAMISESTA

Aluksi totean, että olen osallistunut yksityiskohtaisestikin otsikossa mainitun hallituksen esityksen luonnoksen kommentointiin sen valmistelusta vastanneiden työ- ja elinkeinoministeriön virkamiesten pyynnöstä henkilökohtaisissa tapaamisissa touko- ja elokuussa 2017 sekä sähköpostitse. Esitystä on kuitenkin sittemmin vielä muutettu osin tavoilla, joista minulla ei ole aiemmin ollut mahdollisuutta lausua.

Pyydettynä lausuntonani esitän otsikossa mainitusta hallituksen esityksestä kunnioittavasti seuraavan.

1 Esityksen tarpeellisuus ja yleisten ratkaisujen onnistuneisuus

Hallituksen esitys on oikea-aikainen suomalaisen avaruustoiminnan kehitykseen nähden. Eritoten kustannuksiltaan edulliset piensatelliittihankkeet lisääntynevät lähivuosina merkittävästi. Valtion on tässä vaiheessa syytä pyrkiä luomaan riittävän selkeä, ennakoitavissa oleva ja sujuvasti organisoitu oikeudellinen toimintaympäristö, jossa etenkin vastuut ja velvollisuudet on järjestetty yksiselitteisesti.

Esityksen johtoajatuksena on kansallisen avaruustoiminnan tukeminen huomioiden kuitenkin samanaikaisesti valtion intressit ja kansainväliset velvoitteet. Näiden yhteensovittaminen edellyttää kompromisseja. Avaruuden hyödyntäminen on lähtökohtaisesti aina korkean riskin toimintaa, jossa kaikkia merkittäviäkään uhkia ja epävarmuustekijöitä ei ole koskaan tyystin mahdollista eliminoida – kyse on pikemminkin siitä, mikä taho kantaa riskit ja miten niitä voitaisiin hallinnoida etupainotteisesti.

Tarkasteltavana oleva hallituksen esitys ei ratkaise suomalaisen avaruustoiminnan normitarpeita välttämättä kovin pitkälle tulevaisuuteen. Toisaalta avaruussektorin kehitystä on siinä määrin vaikea ennakoida, että nyt arvioitavaa esitystä paljonkaan pidemmälle menevää sääntelyä ei liene perusteltua tällä erää koettaa toteuttaa. Selvää kuitenkin on, että jossain vaiheessa esimerkiksi Suomen nykyinen hajautettu avaruushallinto ei enää riitä alan tehokkaan toiminnan turvaamiseen.

Vaikka tässä vaiheessa ei ole vielä suunniteltu keskitettyä kansallista avaruushallintoa, tarkoitus on koota ainakin keskeiset alaa koskevat kansalliset säännökset yhteen säädökseen. Tämä on hyvä lähtökohta. Lisäksi Suomen aikomuksena on liittyä YK:n avaruuteen lähetettyjen esineiden rekisteröintiä koskevaa yleissopimukseen, mikä sekin on tarkoituksenmukaista.

Avaruustoiminnan ripeän ja pidemmällä tähtäimellä heikohkosti ennustettavissa olevan kehityksen takia ehdotettu laki on muotoiltu joustavaksi ja osin yleisluontoiseksi. Ratkaisu on toki omiaan pidentämään lain toiminnallista elinikää mutta joustavat ja yleisluontoiset normit eivät toisaalta tapaa lisätä oikeusvarmuutta ja ennakoitavuutta. Laki jättää soveltajalleen monin paikoin runsaasti tulkinnanvaraa ja käytännössä jopa edellyttää soveltamiskäytäntöä tuekseen. Myös täydentävä alemmanasteinen normisto on välttämätöntä.

Esityksessä annetaankin työ- ja elinkeinoministeriölle merkittävää norminantovaltaa. Ministeriön asetuksin on tarkoitus tarkentaa useita ehdotetun lain säännöksiä, siten olennaisesti muovaten esimerkiksi kansallisen avaruussektorin lupamenettelyä.

2 Esityksen tietopohja ja asian valmistelu

Lainsäädäntöhaketta on valmistelut työ- ja elinkeinoministeriön 16.1.2017 asettama *työryhmä*. Työryhmässä on ollut edustus useammasta ministeriöstä ja joistain avaruus-/ilmailusektoriin liittyvistä kansallisesti keskeisistä toimijoista. Huomionarvoista on, että työryhmää koostettaessa ei painotettu erityisesti avaruusoikeuden osaamista: siihen ei nimetty edustajaa esimerkiksi Lapin yliopiston ilmailu- ja avaruusoikeuden instituutista.

Sittemmin työryhmä on hakenut tukea lainvalmistelutyöhönsä Euroopan avaruusjärjestön oikeudellisesta yksiköstä ja useasta eurooppalaisesta maasta, jossa on kansallista avaruuslainsäädäntöä. Olen myös itse Lapin yliopiston ilmailu- ja avaruusoikeuden instituutin johtajana keskustellut säädöshankkeesta työryhmän sihteerin/sihteeristön kanssa kahdessa vaiheessa valmistelutyötä. Hallituksen esitykseen on sinänsä päätynytkin monia esittämiäni muutoksia, mutta lainvalmistelun kannalta ei voi pitää tyydyttävänä tilannetta, jossa tällaiset korjaukset tulevat ad hoc -tyyppisesti vastaavan ministeriön ja sen asettaman valmistelutyöryhmän ulkopuolelta. Vahvempi avaruusoikeudellinen asiantuntemus itse työryhmässä olisi epäilemättä tehostanut sen toimintaa ja vähentänyt tarvetta monenlaiseen ulkopuoliseen konsultaatioon (mihin kuuluu myös TEM:n tilaama selvitys valtioiden kansainvälisistä avaruustoimintaan liittyvistä vastuista ja toimintaan liittyvistä vakuutuksista).

Myös esityksen *kansainvälinen vertailu* eli tieto muiden maiden lainsäädännöstä on osin ongelmallinen. Vertailukohteiksi on valittu yksinomaan eurooppalaisia valtioita (muttei niistäkään kaikkia kansallista avaruusnormistoa säätäneitä). Toisaalta eurooppalainen painotus on toki luontevaa, toisaalta avaruussektorin läpikotainen kansainvälisyys vähentää maantieteen merkitystä. Euroopan valtioidenkin lainsäädännöllisissä ratkaisuissa on merkittäviä eroja. Tiettyjen valtioiden valitsemista vertailuun (tai siitä pois jättämistä) ei ole perusteltu. Vaikka esitetty vertailutieto tuskin on varsinaisesti tarkoitushakuista, esitys ei kaikin osin täytä objektiiviselle tarkastelulle asetettavia vaatimuksia ja esityksen oikeusvertaileva näkökulma jää vajaaksi.

Kansainvälisen vertailun puutteita käytännössä paikkaa osin se, että hallituksen esityksessä on pyritty seuraamaan YK:n suosituksia kansalliseksi avaruuslainsäädännöksi ja asiatuntijajärjestö International Law Associationin ns. Sofia-mallilakia vuodelta 2012.

3 Kieli

Kielellisesti hallituksen esitys on hieman viimeistelemätön lyönti- ja kielivirheineen. Paikoin ikävä kyllä jopa virkkeiden sisältö jää epäselväksi.

Esimerkkinä yleisperustelut 2.1.2: "New Space viittaa avaruustoimintaan, jota harjoittavat usein alalla uudet toimijat, tyypillisesti kaupallisista lähtökohdista ja valtioista riippumattomina." Virkkeen voi ymmärtää viittaavan *joko* kaupallisista lähtökohdista toimiviin valtioista riippumattomiin toimijoihin *tai* toimijoihin, jotka ovat riippumattomia sekä kaupallisista lähtökohdista että valtioista – missä kahdessa vaihtoehdossa on huomattava merkitysero.

Lisäksi olisi suotavaa, että avaruusalan läpeensä kansainvälisestä luonteesta huolimatta hallituksen esityksessä suosittaisiin johdonmukaisesti suomenkielisiä ilmaisuja (esim. notifiointimenettely vs. ilmoitusmenettely).

4 Ehdotusten arviointi

Rekisteröintisopimus

Myös Suomen on tarkoituksenmukaista liittyä avaruusesineiden rekisteröintiä koskevaan YK:n yleissopimukseen. Esitys on tältä osin pääosin ongelmaton. Yksityiskohtaisissa perusteluissa sopimuksen avustusvelvollisuutta koskevaan 6 artiklaan liittyen on kuitenkin todettu, ettei Suomen pitäisi suostua vahinkoa aiheuttaneen tai muutoin vaarallisen avaruusesineen tunnistamista koskevaan (kansainväliseen) pyyntöön tilanteissa, joissa "tunnistaminen voitaisiin katsoa Suomen asettumisena jonkin kriisin osapuolen puolelle". On huomattava, että monia avaruusesineitä on mahdollista käyttää vihamielisiin tarkoituksiin toista valtiota vastaan. Esityksen perusteluiden mukaan Suomen ei silti tällaisessakaan tilanteessa tulisi auttaa vaarallisen avaruusesineen tunnistamisessa: tällöinhän Suomen voitaisiin katsoa asettuvan tietyn kriisiosapuolen (vihamielisen toiminnan kohdevaltion) puolelle. Tämä ei ole kansainvälisen rauhan ja turvallisuuden edistämisen kannalta kestävä lähtökohta.

Laki avaruustoiminnasta

Soveltamisala (1 §, 4 §)

On hyvä, että pitkälti kansainvälisillä alueilla tapahtuvaa toimintaa koskevalle lailla tavoitellaan laajaa soveltamisalaa, joka ei rajaudu yksinomaan Suomen valtion alueeseen. Määriteltyyn soveltamisalaan liittyy kuitenkin epäselvyyksiä.

Pykälän 1 ensimmäisen momentin mukaan lakia sovelletaan *Suomen valtion alueella* harjoitettavaan avaruustoimintaa. Soveltamisalana on tämän mukaisesti siis Suomen maa-alue, aluevedet ja näiden yläpuolinen ilmatila. Hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa kerrotaan tässä yhteydessä lisäksi rantavaltion oikeuksista *talousvyöhykkeellä*. Talousvyöhykelain (1058/2004) mukaan vyöhykkeelle rakennetuilla tekosaarilla, laitteilla ja muilla rakennelmilla sovelletaan Suomen lakia siitä huolimatta, että talousvyöhyke ei kuulu valtion alueeseen (17 §). Kertomatta kuitenkin jää, mikä merkitys tällä olisi nyt esitettävän avaruustoimintalain soveltamisen kannalta. Soveltuuko laki esimerkiksi talousvyöhykkeellä tapahtuvaan laukaisutoimintaan, jos tilanteessa ei ole 1 §:n 2 momentin soveltamisalaperusteita (aluksen lippuvaltio tai toiminnanharjoittajan kansalaisuus/kotipaikka). Entä, jos laukaisua varten ei ole rakennettu talousvyöhykkeelle erillistä laitetta tms. rakennelmaa vaan se tapahtuu laivasta? Entä soveltuuko laki avaruusesineen operointiin talousvyöhykkeellä olevasta laivasta (ilman 2 momentin perusteita)? Tällaisenaan yksityiskohtaisten perustelujen viittaus talousvyöhykkeeseen pikemminkin lisää kuin vähentää epäselvyyttä.

Pykälän 4 (kohta 1) mukaan *avaruustoiminnalla* tarkoitetaan "avaruusesineen lähettämistä avaruuteen, avaruusesineen operointia ja muuta määräysvaltaa siihen avaruudessa sekä avaruusesineen palauttamista ja palautumista maahan". Samaisen pykälän kohdan 2 mukaan *avaruusesineellä* tarkoitetaan "esinettä, joka on lähetetty tai joka on tarkoitus lähettää avaruuteen, mukaan lukien tällaisen esineen osat, ja laitetta, jota on käytetty tai jota on tarkoitus käyttää esineen lähettämiseksi avaruuteen, mukaan lukien tällaisen laitteen osat".

Perustavanlaatuinen ongelma on, että laissa (sen paremmin kuin sen perusteluissakaan) ei määritellä, mitä *avaruudella* tarkoitetaan. Avaruus on maapallolta ulospäin edettäessä ilmatilan jälkeinen (ääretön) alue, mutta näiden kahden välinen raja jää häilyväksi. Näin ollen ei ole mahdollista yksiselitteisesti määritellä milloin ylipäätään on kyse 4 §:n mukaisesta avaruustoiminnasta (tai avaruusesineestä) – mikä tietenkin on *avaruustoiminta*lain kannalta olennainen puute.

Suomen *ilmatilan* osalta 1 §:n 3 momentissa määrätään: "ilmatilassa liikkuvaan avaruusesineeseen sovelletaan soveltuvin osin siviili-ilmailua koskevia säännöksiä". Koska ilmakehän vaihtumista avaruudeksi ei ole määritelty, edes sitä ei voi yksiselitteisesti määrittää, milloin esine liikkuu Suomen ilmatilassa (eikä avaruudessa sen yllä). Oikeusvarmuutta ja ennakoitavuutta heikentää edelleen määräys siitä, että ilmatilassa liikkuvaan avaruusesineeseen sovelletaan siviili-ilmailua koskevia säännöksiä *soveltuvin osin*. Hallituksen esityksen perusteluissakaan ei tarkenneta, mitä nämä "soveltuvat osat" käytännössä voisivat olla.

Avaruuden ja ilmakehän rajaamattomuus on sinänsä yleinen puute kansallisissa avaruuslaeissa. Kuten hallituksen esityksen perusteluissakin mainitaan, rajanvedosta on keskusteltu pitkään (avaruusajan alusta asti) saamatta kuitenkaan aikaan mitään oikeudellisesti sitovaa kansainvälistä määritelmää tai edes laajasti hyväksyttyä suositusta. Tanskan tuoreessa (2016) avaruuslaissa rajaksi on kuitenkin määritelty 100 km merenpinnan yläpuolella. Hallituksen esityksen perusteluissa jätetään kertomatta, että Australian kansallisessa avaruuslaissa (Space Activities Act, No. 123, 1998) samainen raja on ollut käytössä jo lähes 20 vuotta. Se lienee myös oikeuskirjallisuudessa yleisimmin kannatettu rajausvaihtoehto.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, ettei Suomen lakiin esitetä otettavaksi avaruuden määritelmää "kansainvälisen määritelmän puuttuessa". Tämä perustelu on kuitenkin heikko, koska kansallisissa määritelmissä on kyse vain ja nimenoman kansallisen lain soveltamisalasta. Ne eivät esimerkiksi voi määrittää valtion kansainvälisoikeudellisia velvollisuuksia.

On epätyydyttävä tilanne, että lain soveltamisen kannalta näin keskeinen seikka jätetään määrittelemättä. Sen seurauksena kaikki esitetyn avaruustoimintalain keskeiset määräykset jäävät lopulta soveltamisalaltaan epäselviksi, koska "avaruuden" määritelmän puuttuessa avoimeksi jää myös termien "ilmatila", "avaruustoiminta", "avaruusesine" ja "toiminnanharjoittaja" tarkka sisältö.

Avaruustoiminnan luvanvaraisuus ja luvan myöntämisen edellytykset (5 §)

Paikoin hallitukset esitykset yksityiskohtaiset perustelut eivät vastaa esitettyjä säännöksiä. Näin 5 § 2 momentin kohdan 1 osalta, josta perusteluissa kerrottaan vaadittavan, että toiminnanharjoittajalla on "*tarvittavat edellytykset* harjoittaa avaruustoimintaa, *erityisesti* [kursivoinnit tässä] luotettavuus, tekninen asiantuntemus ja taloudelliset edellytykset". Esitetyssä säännöksessä ei tosiasiassa kuitenkaan viitata lainkaan "tarvittaviin edellytyksiin", joista "erityisesti" maininnan arvoisia olisi kolme. Sen mukaan luvan myöntämisen edellytyksinä ovat (tämän kohdan osalta tyhjentävästi – ei siis erityisesti) toiminnanharjoittajan luotettavuus, tarvittava tekninen asiantuntemus, sekä taloudelliset edellytykset toiminnalle.

Vakuuttamisvelvollisuus (8 §)

Yleinen vakuuttamisvelvollisuus on avaruustoiminnan muun muassa avaruusesineiden koosta pitkälti riippumattomat riskit huomioiden järkevä lähtökohta. Harkittaessa *vakuuttamisvelvollisuudesta poikkeamista* on syytä muistaa, että (lähettäjä)valtioita voi kohdata kaikessa avaruustoiminnassa erittäin suuri vastuu vahingoista. Lievennykset vakuuttamisvelvollisuuteen saattavat olla perusteltuja esimerkiksi piensatelliittitoiminnan tukemiseksi – jos valtio on valmis kantamaan vastaavan riskin.

Yksityiskohtaisissa perusteluissa mainittu poikkeamismahdollisuus vakuuttamisvelvollisuudesta kokeneiden, luotettavien laukaisuntarjoajien ja ilmakehään 25 vuodessa tehtävänsä päättymisestä palaavien satelliittien osalta ei välttämättä ole kuitenkaan erityisen perusteltu. Laukaisuntarjoajasta riippumatta avaruusesineet saattavat esimerkiksi vaihtaa kiertoradalla omistajaa (useampaakin kertaan), minkä seurauksena vastuullisella valtiolla ei ole välttämättä mitään määräysvaltaa avaruusesineeseen. Myös 25 vuoden ajassa avaruusesineen toiminnallisen elinajan päättymisestä voi tapahtua paljon odottamatonta (esimerkiksi törmäyksiä), josta voi kansainvälisten määräysten nojalla seurata yllättäviäkin vastuita valtioille.

Avaruustoiminnan turvallinen harjoittaminen (9 §)

Lakiehdotukseen sisältyy useita mainintoja *turvallisuudesta*, jota ei kuitenkaan yleensä mitenkään määritellä. Pykälän 9 ensimmäisessä momentissa avaruustoiminnan turvallinen harjoittaminen kuitenkin määritellään: "ei aiheudu erityistä vaaraa ihmisille ja omaisuudelle eikä yleiselle turvallisuudelle". Epäselväksi jää, missä määrin 9 § ohjaa lain muiden turvallisuutta käsittelevien lausumien tulkintaa. Samoin epäselvää on, missä määrin avaruustoimintaa voidaan rajoittaa esimerkiksi ympäristöturvallisuusnäkökohtien nojalla (tilanteissa, joissa ei ole kyse erityisestä vaarasta ihmisille, omaisuudelle tai yleiselle turvallisuudelle).

Pykälän 9 momentissa 1 näyttäisi myös olevan suoranainen kielellinen virhe. Tällaisenaan se ei rajoita avaruustoimintaa tilanteissa, joissa erityistä vaaraa aiheutuu *vain* ihmisille *tai* omaisuudelle – ko. virke edellyttää erityisen vaaran aiheutumista ihmisille *ja* omaisuudelle. Tämä ei liene ollut tarkoituksena; myös yksityiskohtaisissa perusteluissa puhutaan vaarasta ihmisille *tai* omaisuudelle (tai yleiselle turvallisuudelle). Ja-sanan sijaan virkkeessä tulisi siis olla sana "tai" – muutoin pykälän soveltamisala rajautuu merkittävästi aiotusta.

Ympäristönsuojelu ja avaruusromu (10 §)

Ympäristönäkökohtien huomiointi omassa pykälässään on ajanmukainen ja hyvä ratkaisu. Kansainvälisesti avaruussektorin sääntelytarpeista on monenlaisia näkemyksiä, mutta alan ympäristöongelmat koskettavat kaikkia toimijoita ja etenkin tavoitteesta avaruusromun vähentämiseen on laaja konsensus. Tätä osoittavat osaltaan myös eri tahojen (UNCOPUOS, IADC, ISO & eurooppalaisten avaruusjärjestöjen European Code of Conduct) hyväksymien avaruusromuongelmaa koskevien kansainvälisten suositusten ja standardien huomattava sisällöllinen vastaavuus.

Tässäkin esitetyn pykälän muotoilun ja yksityiskohtaisten perustelujen välillä on kuitenkin outoa epäyhtenäisyyttä. Pykälän 10 ensimmäisessä momentissa edellytetään avaruustoimintaa harjoitettavan "ympäristön ja avaruuden käytön kannalta kestävällä tavalla". Yksityiskohtaisissa perusteluissa kuitenkin kerrotaan momentin 1 vaativan toiminnan harjoittamista vain "ympäristön kannalta kestävästi". Sitä, mitä *kestävyys avaruuden käytön kannalta* tarkoittaa, ei ole selvennetty sen paremmin esitetyssä säädöstekstissä kuin perusteluissakaan. Mikäli kestävyys avaruuden käytön

kannalta sisältyisi ympäristölliseen kestävyyteen, erillinen maininta kestävyydestä avaruuden käytön kannalta olisi laissa turha. Mikäli sillä sen sijaan on ympäristöllisen kestävyyden ulkopuolelle yltäviä merkityksiä, niitä tulisi selventää.

Samankaltaista vastaamattomuutta on toiminnanharjoittajalle asetetussa vaatimuksessa esittää lupahakemuksessaan "suunnitelma toimenpiteistä haitallisten ympäristövaikutusten torjumiseksi ja vähentämiseksi". Yksityiskohtaisissa perusteluissa tätä koskeva muotoilu on "kuvata, mitä toimia *on toteutettava* [kursiivi tässä] haitallisten ympäristövaikutusten torjumiseksi ja vähentämiseksi". Muotoilu "on toteutettava" ei vastaa muotoilua "suunnitelma toimenpiteistä". Lakitekstiä vastaava muotoilu perusteluissa olisi "toteutetaan" tai "aiotaan toteuttaa".

Pykälän 10 ensimmäisessä momentissa määrätään myös, että avaruustoiminnan harjoittamista koskevassa lupahakemuksessa tulee esittää arvio kaavaillun toiminnan ympäristövaikutuksista "maan pinnalla, ilmakehässä ja avaruudessa". Muotoilu *"maan pinnalla"* on kuitenkin siten ongelmallinen, että se näyttäisi rajaavan pois ympäristövaikutukset maaperässä. Etenkin laukaisutoiminnalla on kuitenkin merkittäviä saastevaikutuksia, jotka ulottuvat myös maanpinnan alle (maan sisään). Ilmaisu "maan pinnalla" rajaa ulkopuolelleen edelleen myös ainakin meren pinnan alaisen vesialueen pohjineen ja merenpohjan sisustan. Esimerkiksi ydinvoiman käyttö avaruusesineissä voi johtaa vakavaan saastumiseen niin maa-alueilla ja merissä kuin niiden sisustoissakin, milloin tällaiset esineet tai niiden osat palautuvat palamatta ilmakehän läpi (kuten nähtiin jo 1978 lukuisten neuvostoliittolaisen Kosmos 954 -satelliitin radioaktiivisten osien pudottua Kanadan arktisille alueille). Radioaktiivista romua voi levitä myös epäonnistuneen laukaisun seurauksena. Etenkin merialueilta suoritettavat laukaisut yhä lisäävät laukaisuhäiriöihin liittyviä meriä uhkaavia ympäristöriskejä.

Ympäristövaikutusten arvioinnin rajaamiselle maapallolla vain "maan pinnalle" onkin vaikea keksiä järkeviä perusteluja. Näin etenkin, kun esitetyn lain lupaedellytyksiä koskevassa 5 §:ssä (2 mom. kohta 3) – jossa vieläpä nimenomaisesti viitataan 10 §:ään – vastaavaa rajoitusta ei ole: "toiminnanharjoittaja pyrkii 10 §:n mukaisesti estämään avaruusromun syntymisen sekä haitalliset vaikutukset *maassa*, ilmakehässä ja avaruudessa" [kursiivi tässä]. Muotoilut tulisi yhtenäistää siten jo lain sisäisen yhtenäisyyden vuoksi, ja käyttää molemmissa kohdissa ilmaisua "maassa", joka viittaa koko maapalloon.

Avaruusesineiden ja avaruustoiminnan siirtäminen toiselle (11 §)

Pykälän 11 toisen momentin mukaan työ- ja elinkeinoministeriö voi vaatia Suomen valtion ja avaruusesineen tai -toiminnan tosiasiallisen määräysvallan siirron vastaanottajan kotivaltion kanssa tehtäväksi sopimusta avaruusesineen aiheuttamasta vastuusta. Tällaisen siirron voi tehdä vain ministeriön etukäteissuostumuksella. Myös sopimus mahdollisista vastuista olisi syytä tehdä aina, kun on kyse siirrosta toiseen valtioon (toisen valtion oikeudenkäyttöpiiriin). Vaikka avaruusesineen tai -toiminnan siirtoa toteutettaessa oikeudellisia ongelmia ei olisikaan näköpiirissä, tuolloin ei useinkaan ole mahdollista ennakoida myöhempiä esineiden tai toimintojen edelleen siirtoja tai muitakaan sellaisia tapahtumia, joiden johdosta alkuperäisen lähettäjävaltion vastuu voi yllättäen aktualisoitua.

Luvan muuttaminen ja peruuttaminen (13 §)

Hallituksen esityksen yksityiskohtaisissa perusteluissa avaruustoimintaluvan muutos- tai peruuttamismahdollisuus siksi, että se on "välttämätöntä Suomen kansainvälisten sitoumusten tai velvoitteiden vuoksi" (13.2 § 4 k), on turhaan (virheellisesti) rajattu esitettyä lakitekstiä

suppeammaksi: ”välttämätöntä Suomen kansainvälisten sitoumusten tai *sopimus*velvoitteiden vuoksi” [kursiivi tässä]. Pykälän 13 ensimmäisen momentin kohdassa 4 mainitut ”velvoitteet” kun voivat olla myös tapaoikeudellisia tai toisaalta vaikkapa YK:n turvaneuvoston päätöslauselmista johtuvia (missä kummassakaan ei ole kyse kansainvälisistä sitoumuksista tai sopimusvelvoitteista).

Löydetyt avaruusesineet (16 §)

Pykälän 16 muotoilu on kielellisesti epäyhtenäinen. ”Jos joku löytää esineen” olisi loogisempaa ilmaista passiivimuodossa, kuten pykälän muutkin lausumat. Pykälän tulisi siis alkaa ”Jos löydetään esine”.

Lisäksi hallituksen esityksen yleisperusteluissa viitataan tältä osin virheellisesti kumottavaksi esitetyn avaruuslentäjien pelastamisesta ja palauttamisesta sekä avaruusesineiden palauttamisesta annetun lain (616/1970) 4 §:n momentteihin 1 ja 2. Oikeat viitattavat säännökset olisivat 3 §:n 1 ja 2 momentit sekä 4 §:n 1 momentti.

Rovaniemellä, 6. päivänä joulukuuta 2017

Lotta Viikari
Kansainvälisen oikeuden professori
Ilmailu- ja avaruusoikeuden instituutin johtaja
Lapin yliopisto